

L'Europa gòtica

Passejant pels carrers i les places de la ciutat de Tallinn, el viatger que ve del sud-oest d'Europa troba pertot referents familiars. No necessàriament mediterranis, però molt clarament europeus d'occident: l'estructura urbana d'una ciutat d'origen medieval, la forma de les torres, les muralles, les placetes i places, l'aire dels carrers i de les cases... i les esglésies gòtiques. Tallinn, capital d'Estònia, va ser port de la Hansa germànica, aquella lliga de ciutats que van estendre pel Bàltic i més enllà la cultura d'Europa, el feudalisme, la fe cristiana, el comerç i l'estructura urbana. A Estònia –com a Letònia, i no tant a Lituània–, els dos segles de presència russa hi han deixat esglésies ortodoxes plenes d'icones, de colors espessos cobrint les parets i d'aquell ambient una mica opressiu per als visitants de tradició protestant o catòlica. Però són minoria, un afegit, a pesar del volum de població russa que en temps de domini soviètic hi va arribar en massa, enviada amb el disseny d'igualir o dissoldre aquestes petites nacions. És una pràctica ben coneguda, que allà, després de la independència, se'ls ha girat en contra. Ara, a les capitals, no falta un Museu de l'Ocupació, que explica aquesta etapa, certament amb imparcialitat molt escassa i amb un patriotisme excessiu i efervescent. En tot cas, l'arquitectura històrica d'aquestes ciutats no és *oriental* ni russa, diferent o distant: és europea occidental, és de l'Europa gòtica. Contemplant les façanes, les cases i els palaus, la forma i l'ambient de les places, els campanars, les nervadures i els pilars de les esglésies, el viatger valencià sap que es troba encara a casa seua: com a Morella, a Siena, a Brussel·les o a Praga. Sap que es troba encara dins de l'Europa on a les viles i a les ciutats hi ha esglésies gòtiques, que és l'Europa a l'oest d'una ratlla sinuosa que aniria no sé si d'Hèlsinki a Bari o més o menys de Croàcia a Carèlia, possiblement amb illes i excepcions a tots dos costats. Vull dir que quan vostès viatgen i en cada ciutat troben l'arquitectura gòtica que ens és tan familiar –familiar fins i tot quan és mig coberta o coberta del tot



Joan Francesc Mira

per afegits barrocs, com passa sovint a València–, poden estar segurs que es troben encara en un país on també ens són familiars unes altres coses: allà hi ha hagut universitats antigues, hi ha hagut renaixement, il·lustració, alguna forma de con-

sells urbans autònoms, i després un poc de revolució francesa que hi arribà de rebot, un poc o un molt de les formes i els usos de la democràcia, unes certes tradicions literàries, molts llibres en llatí, i algunes coses més que ací no hi caben.

Quan el gòtic s'acaba, s'acaba també tot això o, més ben dit, probablement això no hi ha existit mai. En aquest costat hi ha Cracòvia, Budapest o Ljubljana, a l'altre hi ha Kíev, Bucarest o Sofia, i més enllà Moscou. O Istanbul, vostès dispensen, que també hem d'acceptar que és Europa. Però és una altra Europa, sense gòtic i sense tot allò. Hi ha esglésies d'estil bizantí fosques o daurades, hi ha encara capellans coberts perpètuament de negre de cap a peus, hi ha tradicions ininterrompudes d'autocràcia. Al nord hi ha la llarga presència de l'imperi rus, al sud hi ha l'empremta de l'imperi turc, i de Bòsnia a Bulgària hi ha moltes mesquites. Jo comprenc que, per aquelles raons que en solem dir estratègiques, aquesta construcció que ara té el nom d'Unió Europea (ha tingut uns altres noms, qui sap si en tindrà algun de nou) ha d'expandir-se a l'est fins a límits que encara no sabem, que de moment arriben al mar Negre. Comprendc que és així, i que segurament no pot ser de cap altra manera. Però també entenc que això cause, a l'Europa del gòtic, més d'un moment d'incertesa, més d'una reacció de desfici o de por. Si a l'Europa del gòtic sotmeten algun dia a referèndum l'entrada dels països de l'altre costat, de Bielorússia, Ucraïna o Turquia, no tinc ni el mínim dubte de quin seria el resultat. Vostès i jo votariem que sí, perquè som bons, meditem i mirem el futur, però amb tota certesa seríem minoria. I passejant pels carrers de Tallinn uns dies de principi d'estiu, em sembla endevinar en quin sentit votarien els seus habitants: a pocs quilòmetres d'ací s'acaba el gòtic.

”Si a l'Europa del gòtic sotmeten algun dia a referèndum l'entrada dels països de l'altre costat, de Bielorússia, Ucraïna o Turquia, no tinc ni el mínim dubte de quin seria el resultat. Vostès i jo votariem que sí, perquè som bons, meditem i mirem el futur, però amb tota certesa seríem minoria”